

Páchník hnědý (*Osmoderma barnabita*) – nový druh brouka pro CHKO Český kras

Hermit beetle (*Osmoderma barnabita*) – a new species for the Bohemian Karst Protected Landscape Area

Lucie Hružová¹, Pavel Špryňar¹

Abstract

A new beetle species, hermit beetle (*Osmoderma barnabita*), was first recorded in the Bohemian Karst Protected Landscape Area in June 2022. There is no older evidence of the presence of this species in the Bohemian Karst. The hermit beetle population is probably isolated and small and occurs in an old orchard, where about half of the apple and pear trees bear evidence of the presence of larvae (grubs) of this species.

Padesáté výročí chráněné krajinné oblasti (CHKO) Český kras si jistě zaslouží notnou dávku pozornosti spojenou s řadou tematických akcí či oslav. Že si ale CHKO nadělí dárek sama sobě v podobě nového nálezu pro tuto oblast nového druhu brouka, by čekal málokdo.

Velká vlna radosti se tak mezi pracovníky Správy CHKO nesla v červnu 2022, kdy přírodovědec Arthur F. Sniegón při hledání hnízda dudků chocholatých našel náhodně ve starém ovocném sadu páchníky hnědé (*Osmoderma barnabita*; dříve se u nás používalo jméno *Osmoderma eremita*, které však podle současných znalostí patří blíže příbuznému druhu žijícímu jen v západní Evropě; viz AUDISIO et al. 2007). Lokalita se nachází v poli 6050 faunistického síťového mapování, kde páchník dosud nebyl nalezen (viz např. HEJDA et al. 2017). Pozorováním hned čtyř dospělých jedinců náleze vyburcoval některé pracovníky Správy CHKO k návštěvě sadu. Ti byli ve svých pozorováních během dalšího týdne také úspěšní. Kromě nalezených dospělců bylo vyhodnoceno, že z přibližně 20 ovocných stromů na lokalitě je minimálně polovina dřevin vhodná svým stářím a přítomností dutin pro vývoj páchníků a taktéž s největší pravděpodobností je již druhem obsazená. Zároveň se v bezprostřední blízkosti vyskytuje porost starých dutinových vrůb, které jsou pro páchníky taktéž vhodné.

Páchník hnědý patří mezi vrubounovité brouky (Scarabaeidae) do podčeledi zlatohlávků (Cetoniinae). Jedná se o saproxylický druh, jehož larvy (ponravky) se vyvíjejí několik let v kmenech starých osluněných stromů s dutinami. Dospělci se živí kvasícím ovocem či vytékající mizou ze stromů a jejich velikost se pohybuje okolo 24–30 mm.

V České republice je páchník hnědý zákonem chráněný v kategorii silně ohrožených druhů podle vyhlášky MŽP ČR č. 395/1992 Sb. V aktuálním Červeném seznamu ohrožených druhů ČR je veden jako zranitelný (kategorie Vulnerable; KRÁL a BEZDĚK 2017). Páchník je také uveden v tzv. Směrnici o stanovištích (Směrnice Rady č. 92/43/EHS) mezi prioritními druhy, což znamená, že za jeho zachování má Evropská unie zvláštní odpovědnost.

V současné krajině páchník jen obtížně přežívá bez odpovídající péče o lokality jeho výskytu. Proto byla před několika lety zpracována podrobná metodika péče o lokality s výskytem tohoto druhu (ČÍZEK et al. 2015). Největší ohrožení páchníků představuje nedostatek vhodných starých dutinových stromů. Ty vymizely z krajiny především kvůli intenzifikaci obhospodařování. Chybí ořezy stromů, které vedou ke vzniku dutin, nebo jsou staré dutinové stromy úpl-

Obr. 1. Přítomnost ponrav páchníka ve stromových dutinách se prozradí přítomností hojných trusinek. Foto L. Hružová.

Fig. 1. The presence of hermit beetle is evidenced by abundant droppings of its larvae (grubs) in tree cavities. Photo by L. Hružová.

ně odstraňovány a nahrazovány novými mladými. Podpora populací páchníků tedy spočívá, jak už vyplývá z předešlého textu, nejen v zachování pestré mozaiky stromů v krajině, ale i v péči o ně. Vhodné je např. prořezávání porostů tak, aby byly jednotlivé stromy exponované slunci a měly dostatek prostoru pro růst, zároveň ale i dosazování mladších stromů pro zajištění věkové pestrosti porostu. V neposlední řadě je velmi důležité již zmiňované ořezávání větví, se kterým souvisí i vytváření hlavatých stromů, což platí zejména pro vrůby.

¹Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, regionální pracoviště Střední Čechy; lucie.hruzova@nature.cz, p.sprynar@seznam.cz
Český kras (Beroun), 48 (2022), 40–41, 2 obr.
© Muzeum Českého krasu, p. o., Beroun
ISSN 1211-1643
ISBN 978-80-87708-18-7

Obr. 2. Páchník hnědý (*Osmoderma barnabita*) z Českého krasu. Foto L. Hrůzová.

Fig. 2. Hermit beetle (*Osmoderma barnabita*) from the Bohemian Karst. Photo by L. Hrůzová.

Dospělci páchníka navíc poměrně špatně létají, takže v krajině bez souvislejšího výskytu vhodných starých stromů se populace tohoto druhu stává nesouvislou, ostrůvkovitou. Proto je řada lokalit jeho výskytu vázána na staré stromy v alejích, kde se páchníci dokáží dostat od jednoho stromu ke druhému. Předpokládáme, že právě pro svůj ostrůvkovitý výskyt a pro svou nízkou mobilitu tento nápadný brouk dosud v CHKO Český kras uniká pozornosti. Doufejme, že populace páchníka bude v Českém krasu i nadále životaschopná a že se druh případně rozšíří i na další lokality.

Literatura

AUDISIO P., BRUSTEL H., CARPANETO G. M., COLETTI G., MANCINI E., PIATTELLA E., TRIZZINO M., DUTTO M., ANTONINI G., DE BIASE A. (2007): Updating the taxonomy and distribution of the

European *Osmoderma*, and strategies for their conservation (Coleoptera, Scarabaeidae, Cetoniinae). – *Fragmenta entomologica*, 39 (2): 273–290. Roma.

ČÍŽEK L., ŠEBEK P., HAUCK D., FOLTAN P., OKROUHLÍK J. (2015): *Management populací evropsky významných druhů hmyzu v České republice: Páchník hnědý* (*Osmoderma eremita*). – Certifikovaná metodika. Entomologický ústav, Biologické centrum AV ČR: 1–52. České Budějovice.

HEJDA R., KŘÍŽ K., PAŠEK O. (2017): Zastaví OPŽP ústup páchníka? – *Ochrana přírody*, 72 (1): 15–19. Praha.

KRÁL D. a BEZDĚK A. (2017): Scarabaeoidea (vrubounovití). – In: HEJDA R., FARKAČ J., CHOBOT K. (Eds.): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. – *Příroda*, 36: 409–413. Praha.